

کورسوی امید

● گروه هنر: این روزها بحث بر سر رفع محدودیت هنرمندانی که پس از انقلاب اسلامی اجازه فعالیت پیدا نکردند بیش از گذشته شدت گرفته است. هرچند که در سال‌های گذشته به بهانه‌هایی از هنرمندان غرب‌نشین یا چهره‌هایی که در ایران ممنوع‌الفعالیت هستند حرف به میان می‌آمد، اما در روزهای گذشته و در پی درگذشت یکی از ستارگان سینمای ایران، ناصر ملک‌مطیعی که سال‌ها در کشورش با محدودیت‌های بسیاری زندگی کرد، این بحث شدت گرفت. اهالی فرهنگ و هنر از رفع این محدودیت‌ها می‌گویند؛ اینکه هنوز هم می‌توان از گنجینه‌های هنر ایران پیش از اینکه خیلی دیر شود حمایت کرد. حجت‌الاسلام‌والمسلمین محسنی‌اژدای (سخنگوی قوه قضائیه) در همین رابطه در گفت‌وگو با ایسنا با اعلام اینکه هیچ ایرانی‌ای منعی برای ورود به کشور ندارد، گفت: «هرکسی که ایرانی هست و بازیگر و هنرمند فرقی نمی‌کند می‌تواند به داخل کشور بیاید و هیچ ایرانی منعی برای ورود به کشور ندارد و هرکسی که باشد ولی اگر احیاناً مرتکب جرمی شده و جرمش قابل گذشت نباشد و شاکي خصوصی داشته باشد، باید پاسخ‌گو هم باشد ولی هیچ‌کس منع‌الورود نیست». درست یک روز پس از صحبت‌های اژهای هنرمندان در نامه‌ای با امضای صد فیلم‌ساز و اهالی فرهنگ خطاب به حسن روحانی، رئیس‌جمهور، نوشته شده است، خواستار رفع محدودیت‌ها برای هنرمندان از جمله بهروز وثوقی شدند. از طرفی کانون کارگردانان سینمای ایران نیز خطاب به وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی نامه‌ای نوشتند و خواستار رفع ممنوعیت کار سینماگرانی که قبل از انقلاب فعالیت می‌کردند شدند. در بخشی از این نامه آمده است: «مرگ آقای ناصر ملک‌مطیعی بازیگر شهر سینمای ایران باعث تأثر عمیق همه اعضای خانواده بزرگ سینمای ایران شد. از سینماگر تا تماشاگر. اندوه بزرگ ما و بسیاری از مردم بیش از هر چیز از این پرسش حاکی بود که آیا آنچه بر پیرمرد باشکوه دلشکسته گذشت عادلانه بود؟ رسیدگی عاجل به این مهم می‌تواند التیامی به زخم چهل‌ساله این پیش‌کسوتان و ماندگاری نامی نیک برای حضرت‌عالی باشد».
خواسته بسیاری از سینماگران؛ چه به صورت رسمی و چه در فضاهای مجازی مبنی بر رفع ممنوعیت سینماگران پیش از انقلاب مورد توجه قرار گرفته و نظرات گوناگونی درباره آن مطرح می‌شود و باید دید در روزهای آینده چه واکنش‌هایی را در پی خواهد داشت.

مجید موثقی: «بهناز جعفری» در اوایل دهه ۷۰ با نمایش «سلطان مار» نوشته «بهرام بیضایی» و کارگردانی «گلاب آدینه» پا بر صحنه تئاتر گذاشت و هم‌زمان با تحصیل در رشته ادبیات نمایشی و فارغ‌شدن از آن تجربه‌های کاری خوبی با فیلم‌سازی مانند رخشان بنی‌اعتماد، محمدعلی نجفی، فریدون جیرانی، داوود میرباقری، بهمن فرمان‌آرا، کمال تبریزی، بهرام بیضایی، کیانوش عیاری، سمیرا مخملباف، ابراهیم فروزش، عباس کیارستمی، ابراهیم حاتمی‌کیا، امیرشهاب رضویان و... داشته است. نقش‌های گوناگونی را بر صحنه تئاتر و سینما آفریده و دوبار در جشنواره بین‌المللی فجر برای فیلم‌های «خانه‌ای روی آب» و «تلفن همراه رئیس‌جمهور» برنده سیمرغ شده و مورد تقدیر قرار گرفته است. مدتی است که بیماری «ام‌اس» درام سختی را در برابر او قرار داده، اما او با پشتکار و انرژی خوبی که دارد، همچنان استوار روی صحنه ایستاده و از پس این نقش و دیالوگ‌های سخت آن به خوبی برآمده است. فیلم «سه‌رخ» آخرین ساخته «جعفر پناهی» با بازی خوب او در یکی از بهترین سانس‌های «هفتادویکمین فستیوال فیلم کن» به نمایش درآمد و مورد استقبال شدید تماشاچیان قرار گرفت. بعد از اختتامیه جشنواره فرصتی شد تا در کن با این بازیگر که به قول خودش «ستاره نیست، اما انعطاف‌پذیر است» گفت‌وگویی داشته باشیم.

۴ شما سال‌هاست که در صحنه تئاتر، پرانرژی در حال فعالیت هستید و همچنین سابقه کاری خوبی در سینمای ایران با داشتن دو جایزه از جشنواره فجر دارید. کار با جعفر پناهی چه چیز جدیدی به تجربیات شما اضافه کرد؟

من با کارگردانان خوبی کار کردم که زبان سینمای آنها به واقعیت و نوعی سینمای مستند نزدیک بود، مثل کیانوش عیاری، سمیرا مخملباف و حتی «بیروز کلاتری» با مستند «تنها در تهران» که برت‌های از زندگی من بود و حالا «جعفر پناهی». تجربه من ماحصل نزدیکی خودم به واقعیت «بهناز جعفری» است و به همین دلیل با اسم خودم در این نقش ظاهر شدم و این همان چیزی بود که کارگردان از من توقع داشت و ذکر این نکته حائز اهمیت است که من بدون حواشی مربوط به کار آقای پناهی، تمام‌قد به‌عنوان یک بازیگر در این کار حضور داشتم.

۴ تقریباً ۱۸ سال بین اولین حضور شما در جشنواره

عکاس: مهر

کن تا به امروز می‌گذرد. فضا سازی واقع‌گرایانه فیلم «تخته‌سیاه» نیز به نوعی سینمای مستند داستانی نزدیک بود. آیا فکر نمی‌کنید این تجربه زمینه‌ساز حضور دوباره شما در جشنواره کن باشد؟

من با کارگردانان درجه‌یکی کار کرده‌ام که هیچ‌گاه از دست یک‌دیگر کپی نکردند. درواقع وقتی سراغ می‌آمدند دنبال یک ویژگی از من بودند. خیلی ستاره نیستم و درعین‌حال انعطاف‌پذیرم، سعی می‌کنم در کمپوزیسیون محیط کاری که قرار دارم خودم را هرچه

زودتر با عوامل فیلم تطبیق دهم و با زبان کارگردان هماهنگ شوم و درعین‌حال فالش و خودمحور نباشم. من در یکی از فیلم‌هایی که «شهاب رضویان» ساخت، نقش بهزادی را بازی کردم که دچار چالش با یکی از طرفدارانش شده بود و در آن فیلم هم از من به‌عنوان یک استار دعوت نشد، بلکه به‌عنوان بازیگری که سعی دارد دردهای یکی از طرفدارانش یا به‌نوعی یک هم‌نوع را درک کند، حاضر شدم.

۴ برداشت شما از علت حضور ایسن فیلم در جشنواره کن چیست و این موقعیت و موفقیت به‌وجود آمده را چطور ارزیابی می‌کنید؟

خوشبختانه زبان سینمای آقای پناهی و انتخاب ایده، باعث شده تا کارگردان به زبانی جهان‌شمول دست پیدا کند و همین باعث همذات‌پنداری خوبی با مخاطب غریب‌زانی شده و در انتها تبدیل به نوعی کاتارسیست (پالایش روح) می‌شود. سینما تکامل هنرهای مختلف و پیچیده است. وقتی می‌بینم که از را در هر بشری می‌بینم؛ در ایران از این گذشته گریزی نیست! گذشته‌ای که با یک انقلاب و جنگ درگیر بوده و امروز ادامه بقای این نسل پرهیزکردن و دوربودن از صحنه است.

بازیگران زنی که در گذشته تلاش و مبارزه خود را به اندازه کافی با خانواده‌هایشان انجام داده اما ناگهان با یک انقلاب و کمی بعد با جنگی ناخواسته مواجه می‌شوند، طبعاً شانس‌ی برای ادامه این حرفه پیدا نمی‌کنند! نسل حال که من نماینده آن هستم، با اضطراب و تردید به همه‌چیز خیره شده است، اما به نظر من نسل آینده امیدوار است و در این فیلم با نشانه‌های صلح‌طلبانه‌ای مثل بادکنک سفید روی آن تأکید شده است. من فکر می‌کنم عناصری چون «روشنایی، نور و امید» با این نسل همراه است؛ حتی چادر سفیدی که در انتهای فیلم از پیچ‌وخم جاده‌ای طولانی و از جلوی ماشین فیلم‌ساز با همان راوی اثر عبور می‌کند، ماجراهای زیادی را طی کرده و اکنون به نقطه‌ای رسیده که امیدوار به آینده است.

۴ این بازیگر را در ایفای نقش خیلی خلاق و توانا ندیدم. به نظرم رسید شاید فیلم‌ساز با انتخاب آگاهانه او سعی در توضیح این نکته دارد که بازیگران نسل آینده سینمای ایران- در ارائه نقش‌های اجتماعی خویش ضعیف‌اند یا شاید بهتر بود بازیگر دیگری برای این نقش پیدا می‌شد.

اتفاقا او بازیگر نبود و چهره بکری داشت و همین عامل خوبی در انتقال اثر است.

۴ پس موافقت‌که انتخاب او آگاهانه بود؟

کاملاً آگاهانه بود و انتخاب درستی بود. اگر چهره‌ای آشنا داشت، موضوع فیلم که قرار است کسی بازیگر شود با هسته درام جور درنمی‌آمد و طبعاً بازیگر این گروه هنر؛ غلامرضا فرجی، سخنگوی شورای صنفی نمایش، درباره برنامه تعطیلی سینماها در شب‌های قدر به مهر گفت: سینماهای کشور از ساعت ۱۹یکشنبه، سیزدهم خرداد، مصادف با ۱۸رمضان و شب قدر تعطیل‌اند. همچنین سینماها در روز دوشنبه، ۱۴ خرداد، مصادف با ۱۸امام مبارک رمضان شب ضربت‌خوردن امیرالمؤمنین (ع) و رحلت امام خمینی (ره) به طور کامل تعطیل‌اند. وی بیان

گفت وگو با بهناز جعفری

ستاره نیستم اما انعطاف پذیرم

نقش باید یک تازه‌کار به نظر می‌رسید و چگونگی انتخاب او ماجرای دیگری دارد که از این بحث دور است.

۴ «رابرت فاسبیندر»، فیلم‌ساز فقید آلمانی معتقد بود بایسته و شایسته است که فیلم‌ها از فیلم‌بودن خارج شوند و مخاطب را به واقعیت‌های اجتماعی نزدیک کنند. من فکر می‌کنم این فیلم در فیلم‌بودن «سه‌رخ» در انتها با واقعیت‌های اجتماعی جامعه خوب چفت شده است. مخاطب از طریق داستان فیلم با جهان سینما و هم‌زمان مقاومت جامعه‌ای سنتی در برابر سینما آشنا می‌شود. آیا فکر نمی‌کنید همین «فیلم در فیلم‌بودن» فرم و طراوت واقع‌گرایانه‌ای به هر کدام از رخ‌های فیلم داده است؟

فیلم با یک شوک شروع می‌شود. سکانس افتتاحیه صحنه خودکشی و دارزدن یک دختر است؛ درواقع هجوم، تجاوز و حضور تکنولوژی حتی در یک روستا قادر است که زندگی آدم‌ها را تغییر دهد و حتی شک‌های این فضای مجازی که خود از آن گریزانم، دامن‌گیر من نیز در این کار شده است. این فیلم در فیلم‌بودن به‌نظم اتفاق خیلی جذابی به‌شمار می‌آید. خیال و وهمی که جعفر پناهی با تلخ‌ی به خورد مخاطب می‌دهد، مثل یک شکلات تلخ است که هم لذت‌بخش است و هم کام انسان را تلخ می‌کند.

۴ «کشف جوهره نقش و ابلاغ آن به تماشاگر» ازسوی بازیگر شکل می‌گیرد، شما که در سالن نمایش حضور داشتید، عکس‌العمل تماشاچیان نسبت به فیلم را چطور دریافتید، آیا جوهره درام از طریق بازی‌ها انتقال پیدا کرد؟

مزد آن گرفت جان برادر که کار کرد. جدا ازخودشیفتگی‌ها و مثبت‌ها، صادقانه بگویم که شایستگی اتفاقات خوب را دارم. به جشنواره‌ای آمده‌ام که صاحب اثر در آن غایب است و مهدلی خانواده سینما در این رویداد بزرگ سینمایی باعث خوشحالی من شد. باور کنید امیدوار بودم که آقای پناهی در دقیقه ۹۰ همراه ما باشند، ولی غایب‌بودن او با مهدلی، دلسوزی و تشویق بیشتر مخاطبان همراه شد. حتی همین تأسف‌خوردن‌ها و همدردی مردم برای من خیلی دلنشین بود. به‌عنوان یک هنرمند معتقدم که امروز ما باید دچار زبانی جهانی شویم، ما نباید خود در یک دایره بسته نگه داریم و دور باطل بزنیم؛ مجبوریم که در حیطه کاری خود این دایره را بزرگ‌تر کنیم و به دایره‌ای به اندازه جهان برسیم.

۴ آیا سؤالی هست که توقع داشتید درباره این فیلم از شما پرسیده شود و من نرسیده باشم؟

برای من خیلی خوب بود که شما فیلم را با دقت دیدید و سؤالات سنجیده‌ای مطرح کردید و خوشحالم از این چالشی که به وجود آمد. در آخر امیدوارم آقای پناهی بتوانند فیلمشان را در کشور خودشان نمایش دهند.

■ ■ ■

«بازی رخ ادامه دارد» عنوان مطلبی بود که چندی پیش راجع‌به فیلم «سه‌رخ» در همین ستون هنری روزنامه «شرق» نوشتم؛ حرکت رخ در شطرنج مستقیم نیست و فیلم‌ساز با این حرکات ضربدری و غیرقابل‌پیش‌بینی رخ‌هایش توانسته به راه‌حل جدیدی برای ادامه فیلم‌سازی دست پیدا کند. او قادر است درهای بسته را باز کند.

در جامعه ما خیلی‌ها به بازکردن این درها عادت دارند و به شیرینی و زیبایی از عهده‌ای کارها بر می‌آیند، گاهی اوقات سانسور خود وسیله‌ای می‌شود تا راه‌های زیباتری برای هنرمندان پیدا شود و به همین دلیل خیلی خوشحالم که پناهی نیز توانست با این فیلم و گرفتن این جایزه بزرگ، یک قدم به جلو بردارد.

من معتقدم که خوشبختی برای کسانی به وجود می‌آید که قدر آن را می‌دانند و خوشحالم که شما به‌عنوان بازیگری که سال‌ها روی صحنه تئاتر و سینما حضور داشتید، توانستید بالاخره به حق خودتان برسید. امیدوارم که با حضور در این نقش و فیلمی که برنده بهترین فیلم‌نامه از جشنواره کن شد، فرصت خوبی برای آینده کاری شما مهیا شود تا به موفقیت‌های بهتری دست پیدا کنید.

برنامه تعطیلی سینماها در هفته آینده اعلام شد

کرد: سینماها در روزهای سه‌شنبه، ۱۵خرداد، به مناسبت قیام ۱۵خرداد و همچنین شب قدر و روز چهارشنبه، ۱۶خرداد، مصادف با ۲۱ رمضان، شهادت امیرالمؤمنین علی (ع) به طور کامل تعطیل هستند. فرجی در پایان گفت: سینماها در روز پنجشنبه، ۱۷خرداد، به صورت تمام‌وقت باز هستند و روز جمعه، ۱۸خرداد، مصادف با روز جهانی قدس تا ساعت ۱۴ تعطیل هستند.

تعطیلی در تالار مولوی

۱۵خرداد و مصادف‌شدن با لیالی قدر، چهارشنبه ۱۶خرداد به مناسبت شهادت حضرت علی(ع) و در روز پنجشنبه ۱۷خرداد به مناسبت مصادف‌شدن با لیالی قدر تعطیل است. اجرای نمایش‌های «مانو بودن» و «یرماغ» در سالن اصلی و «مده آ» در سالن کوچک مرکز تئاتر مولوی، مجدداً از روز جمعه ۱۸خردادماه آغاز به کار می‌کنند.

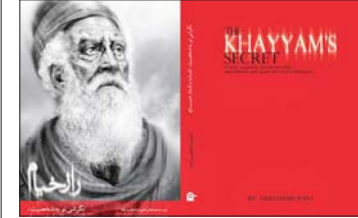
کتاب تازه‌ای از عمر خیام

راز خیام

● عالم، همه اندر تک و اندر پویند
وز بی‌خبری دیده به خون می‌شویند
چون دُست به سِرّ کار دَر می‌نشود
از عَجَز، دروغ‌های خوش می‌گویند

دم‌های حضور خیام، ده‌هایی است بیچ‌پیچ و لایه‌لایه که در نهایت حضور معنای خود به هیچ می‌رسد؛ هیچی که همه‌چیز در خود دارد، اما حکایت آن همه‌چیز، حکایت آن صندوق اسراری است که در هیچستان رها شده است! این هیچ نه تهی است، نه پوچ، عظمتی است که نهایت آن پدایتِ آن است و بدایتِ آن نهایت آن؛ این لامکان حیرت‌زاست که گذرگاه اندیشه خیامی است که جهان وجود را به تازیه‌های پرشگری خود به حرکت چرخشی وامی‌دارد؛ جهانی که از سکون و یقین از نوعی که خوابی عمیق به همراه می‌آورد، تهی است. این بخشی از کتاب «راز خیام» به قلم علیرضا خطیب‌زاده است که بر پیشخوان کتاب‌فروشی‌ها در دسترس علاقه‌مندان قرار گرفته است.

غیاث‌الدین ابوالفتح عُمَر بن ابراهیم (خیام نیشابوری) زاده ۲۸ اردیبهشت ۴۲۷ خورشیدی در نیشابور درگذشته ۱۲ آذر ۵۱۰ خورشیدی در نیشابور که خیامی و خیام نیشابوری و خیامی النیشابوری هم نامیده شده است. فیلسوف، ریاضی‌دان، ستاره‌شناس و رباعی‌سرای ایرانی-نیشابوری در دوره سلجوقی است. گرچه پایگاه علمی خیام برتر از جایگاه ادبی اوست و لقبش «حجةالحق» بوده است، ولی آوازه وی بیشتر به واسطه نگارش رباعیاتش است که شهرت جهانی دارد. افزون بر آنکه رباعیات خیام را به‌سه اغلب زبان‌های زنده ترجمه کرده‌اند. رباعیات خیام به گونه‌ای است که هنوز هم درباره آن بحث و نظریه‌رکنی بسیاری صورت می‌پذیرد و همین امر هم بیش‌ازپیش شخصیت چندساختی خیام را در پرده‌ای از ابهام فرو برده و شخصیت او را بیشتر رازآلود می‌نمایاند

که آیا خیام شاعر بوده است یا نه و اگر بوده، چند رباعی از اوست و اینکه این رباعیات بر چه اساس و سند و دلیل عقل‌پسندی می‌تواند از خیام باشد و روش انتخاب رباعیات اصیل در میان خیل رباعیاتی که به او نسبت داده‌اند، چگونه است؟ کار از آنجا مشکل می‌شود که در دوران خیام در میان القاب بزرگی که برای او گفته‌اند و همه نشان از قدر و منزلت علمی و فلسفی و دینداری اوست و نیز احترامی که برای او قائل بوده‌اند، هیچ نشانی از شاعرانگی او نیست. نویسنده برای ورود به رباعیات و انتخاب آنها سه اصل را که با شخصیت چندساختی خیام همگون است مورد دقت نظر قرار داده است. این سه اصل عبارت‌اند از: «نظم» که محضول بُعد ریاضی‌دانی و ستاره‌شناسی اوست که در این دو حیطه، نظم به‌گونه‌ای است که مثلاً در کائنات و هستی چنان است و نیز در نگاه شاعرانگی او که زیبایی را به وجه تمام می‌توان در رباعیات اصیل او متوجه و شگفت‌زده شد.

سوم «راز» است. رازی که تا به امروز خیام را در بعد شاعرانگی‌اش زنده و سرحال و حاضر نگه داشته است و همچنان خوانندگان خود را به شگفتی درمی‌اندازد چنان که پیش از این درانداخته است. این سه اصل محمل ورود نویسنده به رباعیات و انتخاب آنها بوده است.

ای بی‌خبر، این شِکل مُجَسِّم، هیچ است
وین طأرَم نه سپهر ارقم، هیچ است
خوش باش، که در نشیمن کون و فساد
وابسته یک دمّیم و آن هم، هیچ است

هنر خیام، در رمزگشایی از رموز و اسرار هستی و انسان نیست، هنر این بی‌بدیل جهان اندیشه و تفکر، برجسته‌کردن اسرار هستی و رموز حیات انسانی و نمایاندن پیچیدگی پدیده‌ای به نام انسان است؛ راز و رمزی که شیران بیشه اندیشه همچنان در آن حیران و سرگرداندند؛ کس مشکل اسرار ازل را نکشاد کس یک قدم از نهاد، بیرون نهاد چون بنگرم از مبتدی و از استاد عَجَز است به دست هرکه از مادر زاد پرت‌ره و طرح جلد کتاب هم بر اساس منش، تفکر و اندیشه و شخصیت خیام طراحی و از سوی مهدی بشاورد به‌زیبایی هرچه تمام‌تر اجرا شده است. کتاب «راز خیام» به قلم علیرضا خطیب‌زاده در انتشارات بهجت -تهران در ۳۳۶ صفحه در قطع رقعی با بهای ۳۵هزارتومان در اردیبهشت ۱۳۹۷ منتشر شده و در دسترس عموم مشتاقان قرار گرفته است.